

krogu; če so torej naši voditelji storili do sedaj to, da so organizirali, izpopolnimo nejasne pojme sedaj med posamezniki, organizirajmo še duševno, približajmo jih programu: **postavimo ta program!**

Morda gremo narobe, a je že 25 let prekasno!

Boj za program je sedaj na mestu, samo če bo srečna roka pri izvedbi tega, ker če podremo sedanjo stavbo organizacije, nam jo bo potreba še enkrat zidati, ko bomo imeli fiksan program. **Zato ne podirajmo, ne rujmo!**

Preden izrečemo kritiko, uživimo se v dobo začetka nazaj, potem sodimo! Uživimo s za 25 let nazaj, ko je bil program učiteljskega združenja v svrhu reševanja najpogostejših dnevnih vprašanj: organizacija, ki je prej ni bilo. Če pa za danes ta program ne zadošča več, če odgovarja, če tok časa zahteva več, če zahteva programa, odgovarjajočega našemu socialnemu napredku in kulturni višini vede, tedaj si postavimo tak program, če smo že dovolj izkristalizirali svojo stanovsko družbo zanj. Postavimo si temeljna načela, ki hočemo nanja postaviti ta svoj program.

Da se pa dalekosežnega programa ni že dosedaj postavilo in se ni pečalo z njim, to je pa lahko umljivo. Delo na vse strani in izčrpilni boj za obstanek sta nas ovirala, da nismo mogli v vse tajnosti razvoja socialne družbe tako, kakor bi radi, da nismo mogli neovirano s tokom časa tako, kakor bi to zahteval naš položaj. Socialne in politične krivice, dostikrat deprimirajoče in brutalno izvajane nad nami, so zahtevale vednega odpora, vednega vnanjega stanovske zavednosti, da nismo vsi skupaj podlegli sovražniku, ki je dušil naš stan. Komur ni psihologija docela tuja, ta to umeje in — ne obsoja, ampak izreka priznanje in zahvalo. — Morda bi lahko celo obsodili te tovariše vtoliko, da so stali preveč ofenzivno na vse strani napram nasprotnikom učiteljskih zahtev, da so se preveč le branili na vse strani v imenu učiteljskega in za učiteljskega; morda bi bilo pozitivnejše delo, da bi z vsestranskim napredkom dvigali sebe in stanovsko celoto ter tako osvojili sebe izpod nadoblasti te družbe in premagali tako nasprotnike. — Ali kar so storili, so storili iz ljubezni do stanu, dostikrat v svojo škodo! Njih delo je bilo nesebično. Tega ne more nihče tajiti!

Pa kdor pozna tako različno — po nazorih — maso, kakor je učiteljsko, kdor je živel v vsakdanjem boju za nujno od pomoč in boljši obstanek, ta bo rekel: težko je!

Bodimo odkritosrčni! Poglejmo našo organizacijo in priznati moramo, da je ni zavreči. Na njej se da marsikaj popraviti, a na njej se da tudi marsikaj novega sezidati. Posebno naša gospodarska organizacija, o kateri še danes nekaterniki najbolj dvomijo, je dobro razvita in bo nekoč najtrdnjša opora učiteljskega. Našim društvom pa manjka pronicanja idej iz organizacije v organizacijo, manjka iniciativ in skupnih, enotnih smotrov. Lahko rečemo, da je vzrok njih nesistematičnosti in neprogramatičnosti delu to, ker so nastale povečini iz njune potrebe v boju za izboljšanje socialnega stanja in so de-

gredo, kamor se jih pošlje, ali pa tudi tisti odborniki, ki se radi skregajo in predčasno odstopijo. Dostikrat pa se tudi pripeti, da se društvu porodi tak nepridiprav, za katerim mora še društveni blaginjak plačevati potnino ali vozniino; n. pr. v Ljubljano ali kamor si že bodi.

Tudi mene je kot odbornika rodilo učiteljsko društvo ormoškega okraja, četudi je društvo srednjega spola. In kako tudi ne, saj so mi za mater bile device, vdovice in ženice, za očete pa vsi gospodje, ki so bili za ta posel usposobljeni. Rodil sem se lahko, ker sem bil že zdavnej z vsemi žavbami dobro namazan. In ker to tako lahko gre, se rodim okolo pusta vsako leto, sebi in vam v veselje. Seveda so tudi odborniške dolžnosti velike. Predvsem mora biti odbornik svojim roditeljem hvaležen s tem, da jih zabava, kadar jih obide prehuda bolezen: Verdauungsfehler. Zato pa so tudi oni odborniku hvaležni, ker se mu v zahvalo smejejo ter jim on sme pogledati preko črne ali belega ali rumenega, pravega in nepravlega zobovja globoko v požirak. Kot odbornik imam dolžnost biti točno obnapovedani uri na zborovališču in imam pravico biti lačen do obeda. Kadar gospod predsednik nehajo govoriti, mora odbornik prvi začeti aplavdirati. Dolžnost mu je iti na zborovanje vsakokrat, ob vsakem vremenu in pri vsakem potu. Dež pa ima pravico namočiti ga do kože, sonce žgati, mraz pretresti ga do nohtov.

Odbornik mora vse učiteljsko šole, na kateri služi, s seboj prignati. Zato

te položaja in razmer. Nastale so le zaradi potrebe po izboljšanju socialnega položaja, ne pa zaradi hrepenenj po sistematičnem delu in duševnem dviganju celot in poedincev.

In tako lahko vsakdo zasledi v njih takoj, da rešujejo le dnevna vprašanja in stoji brez trdne podlage, brez dalekosežnih smotrov. Hočem reči: našim organizacijam manjka duše in duha bodočnosti, ker stoje danes tu brez odgovarjajočega programa. Društva in posamezniki plavajo nejasnosti, vsak s svojimi načrti; da, korakamo skupno, a so naše misli, nazori in načela skoro diametralno nasprotujoča v marsikaterem vprašanju. Bojimo se odločno nastopiti in odlagamo trenotek, ko bo potreba neizogibno izravnanje nasprotujoče si smeri v najklojlivejših načelnih vprašanjih, ki jih sedaj dosledno podvračamo stanovskim interesnim vprašanjem. Boj za kruh je pred bojem za ideje.

Vkljub vsemu temu se mi pa zdi, da so bile vse puščice in vsa očitanja od strani goriških tovarišev na voditelje naše stanovske centrale premalo premišljene in preveč vržene tjavendan. Posebno za to, ker ni bilo podanega niti najmanjšega migljaja za drugo, boljše pot: pač naziranja poleg ostre kritike, ki niso dokazovala volje do sodelovanja.

Gotovo pa je, da napoči dan, ko bo mo odločno napisali na svoj prapor znak svobodnega mišljenja; ko bomo edini, da je razširiti to idejo do zadnjega v našem stanu in da nam je šolstvo sploh in šolske zakone gledati strogo s svobodomiselnega stališča. Da, prijatelji, vaši ideali so tudi naši ideali, hodimo po trezni poti!

Kaj nam so lepe definicije narodnosti? **Bodimo narodni na praktičen način** pri narodno obrambnem in kulturnem delu, pri pospeševanju narodnega gospodarsko-zadružnega dela. Ne napravljajmo pa namenoma pojma narodnosti identičnega z okostenelim liberalizmom, da kujemo kapital za socialno demokracijo!

Osvojimo si prosvetno, obrambno in gospodarsko delo izpod vpliva političkih strank in vidimo ga samostojno; zato ne hodimo po poti ekstreme v ekstrem.

Napravimo svojo organizacijo neodvisno in pripeljimo jo na pot nad političskimi razmerami in strankami. Pustimo pa vsakomur v organizaciji svobodo v političkem prepričanju, dokler temelji na načelih svobodomiselnosti: iztrebimo pa brezobzirno kulturno si nasprotujoče siogastvo.

Okrepimo se torej duševno in glede na sposobnosti v notranjosti, potem osvojimo svoje delo izven stanovske organizacije na vsakem posameznem polju in organiziramo si ga samostojno, da ne bo več izrabljanja tega dela v strankarske namene, pač pa ga izrabimo izključno v narodne namene.

Tudi naša organizacija ima delovati za uveljavljanje narodne avtonomije in na tem temelju za avtonomijo šolstva.

Pospešujmo torej razvoj stanovske organizacije — pa ne na način, kakor se to vrši v zadnjih časih — potem si osvojimo svoje delo in sebe, ker imamo za to pravico.

Nikdar pa nočemo s tem uvesti nadoblasti našega stanu nad drugimi stanovi,

ima pravico jim z laterno domov svetiti, jim nesti zavojce in jih gnati v vsako krčmo, kjer imajo še luč. Doma ima pravico iti naravnost spat.

Svoje največje dolžnosti pa izpolnjuje odbornik takrat, kadar ga kliče predsednik na odborovo sejo. To se zgodi v času, kadar je na cesti čez gleženj na debelo prahu, kadar je najbolj vroče ter imajo odborniki največje žejo in najmanj penez. Takrat imajo v O. najboljšo pivo in takrat nalagajo odborniki najbolj plodnosno svoje talente. V takih slučajih ima pravico vsak odbornik iti domov, če nima več denarja.

Enkrat v letu si vsak odbornik zapoje: »Kaj pa ti pobiš se v nevarnost podajaš...« namreč kadar gre k občnemu zboru. Pri damah poagitira, pojoč: »Al' me, al' me boš kaj rada 'mela.« Gorje odborniku, če mu ona zažvrngoli: »Kaj boš, kaj boš za mano hodil...«, toda on se ne da kar tako, ampak klobuk po strani in zapoje: »Glej, glej, kak mimo gre...« Če odborniški kandidat propade, takrat žalostno zapoje: »Ljub'ca moja, kaj si st'čila, da ti druž'ga ljubit' greš...« Vendar pa se kmalu zbrilhta ter si korajžno zapoje: »Kaj maram sem sam, tri ljubce imam...«

Če pa mu je usoda mila, če se mu po vseh zaprekah in neprilikah vendarle posreči zopet zasesti odborniški fotelj, onda, čujte, onda si zapoje to-le prekrasno pesmico: »Prav vesel iz šole grem...«

tudi ne zahtevamo kakih predpravil ali privilegijev za svoj stan v narodu; naša narodna politika ne sredotoči, v nadoblasti in razvoju enega stanu naroda, temveč vidimo nje vrhunec v harmoničnem razvoju vseh slojev, vseh stanov v narodu.

Sedanjim reformatorjem naše stanovske družbe pa kličem: Pridobimo si naraščaj za te nazore, osvojimo si nje, in naša je bodočnost!

Usoda kranjske učiteljice.

Prevare.

Mnogo bridkih prevar mi je že naklonil učiteljski stan, ali take še ne, kakor sporočilo o novem šolskem zakonu. Dovolj je bilo uboštva in zapostavljenja vendar v poklicu učiteljice in matere sem našla srečo in pogum kljubovati vsem težavam. Zakaj vendar sovražijo bogovi na vekov veke — učiteljski stan? Mora li biti učitelj vedno in povsod ponižan? Kak napredek pouka bo to, ako ga bodo nadzorovali neuki člani kr. šol. sveta! Že sedaj sem doživela, da me je tak član grajal pri lokalni seji zaradi nazornega nauka in ročnih del, češ, da to ni potrebno; umevno, da bo odslej še bolj oblasten. Prav lahko se zgodi, da mi učeni mož vzame kar besedo pred otroki. Da, zlati časi se nam obetajo! Pri takih prijateljih, čemu bi nam bila višja inštanca, saj zamere več ne bo, ergo tudi ne kazenskih zadev. Posebno nam učiteljicam trikrat blagor! Zaradi par kron nam vzemo — človeško pravo. Ali imamo učiteljice brez dote zato pripravnico, da postanemo brezplačne dekle svojim možem? Ali nas niso starši čisto z žrtvami šolali zato, ker smo imele brihtne glave, veselje do poklica in da bi nam olajšali boj za obstanek tudi v končnem poklicu? Torej le učiteljici ni dovoljeno, kar smejo najpreprostejše žene, namreč rabiti lastnih zmožnosti za služek v prid sebi in svojcem. Bo li še kdo resno snubil neimovito učiteljico? Preprosto dekle s tisočakom bo imelo več privlačnosti, saj vemo, kakšno veljavo imajo v teh dragih časih inteligentna, celo lepa dekleta brez primerne dote. Kdo more trditi, da se poklic učiteljice in žene ne da spojit še posebno, ako ji je mož stanovski tovariš! Ali so one žene, ki letajo v posete in na zabave, boljše gospodinje in matere od resne učiteljice-žene, ki ji pomaga v gospodinjstvu zanesljiva delavska moč? Kako smešno je, bati se slabih omoženih učiteljic, saj ako nima katera veselja do šole, kako pazi že takoj ob nastopu, da bi zapustila prejkoslej ne-hvaležni učiteljski stan. Pa ne, da bi se zavajalo učiteljicam-materam par eventualnih dopustov? Čudno sicer — pa le mogoče! Ukrepa o pokojnini učiteljic naj niti ne omenjam, ker to je vseh krivic — krona. Čemu plačujemo torej vsa leta pristojbine za pokojninski sklad? Kaj ni društva slovenskih učiteljic, ki bi protestiralo zoper krivične naredbe? Kar ponosno bodimo Kranjce na svojo zavednost! Par mož v Ljubljani, ki ne more umeti, da je žena tudi človek, nam kruto in lahkomišlno jemlje in tepta najprimivnejše pravice do življenske sreče, a me — molčimo, O, ti sveta — preprostost! In jaz sem si dosedaj celo domišljala, da bi znale učene ženske boljše voliti, kakor hlapec-analfabet! Le klonimo tihih, saj nismo Angležinje, ampak pristne Slovenke. Do solz imamo še pravico, a teh se ne ceni veliko. — Le pogum, učiteljice in slovenske žene — smrt nam prinese gotovo pohvalo in rešitev, a v večnosti bo dovolj časa premišljati o enakopravnosti in pravicoljubnosti na Kranjskem, v Avstriji in Evropi v 20. stoletju!

Iz zasebnega pisma učiteljice na kmetih.

Gotovo vam je znano, kaj je sklenil naš slavni deželni zbor... poleg raznih »prekoristnih« paragrafov tudi celibat učiteljic. Toda to mu ni zadoščalo, nego vzeti ji hoče tudi še pokojnino, ako se omoži; pokojnino, ki zanjo plačuje; pokojnino, za katero se trudi deset, petnajst in več let! To je vendar krivica, ki vpije do neba! Jemljo ji vse pravo do življenja! To je vendar nesmisel! To vendar ne odgovarja sedanjim modernim nazorom! Mari naši skrbni deženi očetej na katoliški podlagi ne pomislijo, da odpirajo učiteljicam s takimi zakoni široko pot do nemoralnosti?! Učiteljica je vendar tudi človek in ima pravico do življenja! Je li končno morda vendarle resnica, da hočejo s tem sklepom postreči župnikom in kaplanom?! — Naši klerikalni deželni poslanci kaj radi poudarjajo razmere v sosednjih južnih provincah. Svetovala bi jim in toplo polagala na srce, da se i glede učiteljic ravnaajo po njih zgledu! Vsaj učitel-

lici, ki se trudi in peha leta in leta po zapuščenih vaseh in gorskih zakotjih, naj privoščijo, da sme uživati svojo skromno pokojnino po svoji lastni volji, ali sama, ali s svojim zakonskim družetom! Kar si je pridobila z napornim trudom, z občeokristnim požrtvovalnim delom — to je vendar njeno — tega bi ji vendar nihče ne smel vzkrajati in jemati! To je plen!... Čudno je, da naši, sicer grozno velkopotezni klerikalni poslanci postopajo z nami učiteljicami tako ozkosrčno in malenkostno!

Specialiteta med kavinimi pijačami je Kathreinerjeva Kneippova sladna kava.

Kathreinerjeva se napravi iz najboljšega sinda in ima sprito tega veliko ravnino moč ob popoiti neškodljivost. S svojim Kathreinerjevim načinom dobi Kathreinerjeva okus in vonjavo srnate kave.

Pristna se dobiva povsod v zaprtih izvornih zavojih s sliko župnika Kneippa.

Brezplačne učne knjige na dunajskih šolah.

„Papier- u. Schreibwaren-Zeitung“ prinaša članek ki je važen za vse ljudske šole in ga radi tega prinašamo v prevodu.

Dunajska občina se drži pri razdeljevanju brezplačnih knjig za ubožne učence še vedno stare, higijensko kakor pedagoško neumestne prakse, da te knjige učencem le posojuje ter jih ob koncu šolskega leta zopet zahteva od njih.

Zdravstveni ugovori proti taki metodi so jasni. Znano je, da se boleznirazširjajo najlažje potom knjig, in sicer ne samo take, ki nastopajo akutno, pa izginjajo brez primeroma težkih posledic, temveč tudi take, ki človeka trajno oslabe. Da se ljudstvo obvaruje takega zla, bi se ne smeli bati nikakih žrtev.

Nič manj važni niso pomisleki s pedagoškega stališča, ki govorijo proti vračilu izposojenih knjig ob sklepu leta.

Socialna krutost je, ako opominjamo učenca, ubožnih staršev vse leto, da je manj vreden kakor njegov součenci ter da knjige niso njegova lastnina; vrhutega pa gre tudi mnogo dragocenega učnega časa v izgubo s tem, da ima učitelj vse take brezplačne knjige v evidenci. Ako pa se tudi ne oziramo na zgorenje pomisleke, bi ne smela moderna pedagogika prezreti psihološkega razločka, ki ga provzroča učenje iz lastne ali pa iz izposojene knjige. Vsak učitelj pa tudi ve, da shranjujejo inteligentni učenci svoje knjige vestno in jih v počitnicah jemljejo radi v roke, da ponavljajo v njih.

Vse te prednosti se izgube po nazadnjaški metodi, ki je v Nemčiji že zdavnaj odpravljena. Kako naj se ustvari medsebojna vez, med učencem in učno knjigo, ako dobi učenec v roke zamavano in večkrat zakrpano, če ne že razrgane knjige, ki jo pa mora ob sklepu leta tudi še vrniti?

Iz vseh teh navedenih vzrokov moramo odločno zahtevati, da se ta nazadnjaška uredba odpravi!

Agitirajte, pridobivajte novih naročnikov za naše liste, ki so:

Učiteljski Tovariš - - - - Popotnik, Zvonček.

Iznova pozivamo vsa okrajna učiteljska društva, naj store svojo dolžnost v polnem obsegu! Vsaj na delo!

Iz naše organizacije.

Kranjsko.

Društvo slov. učiteljic ima svoj občni zbor v sredo dne 8. aprila točno ob 10. dopoldne na šentjakovski šoli v Ljubljani po sledečem vzporedju:

1. Pozdrav predsednice.
2. Poročilo tajnice.
3. Poročilo blagajničarice.
4. Volitev dveh pregledovalk računov.
5. Novi ljudskošolski zakon in učiteljica.